

АНГЛІЙСЬКІ ДІЄСЛОВА ВОЛЬОВОЇ ДІЇ: ДОСВІД ПОПЕРЕДНЬОГО АНАЛІЗУ

Тугай О.М.,

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053,
o.tuhai@kubg.edu.ua

У запропонованій статті розглянуто поняття волевиявлення як лінгвістичної категорії в сучасній англійській мові; визначено категорії «воля» та «волевиявлення»; вказано на феномен волі та пов'язані з нею категорії; виявлено етапи розгортання волевиявлення; виокремлено конститутивні ознаки волевиявлення; обґрунтовано визначення волевиявлення в статусі самостійного модального значення; схарактеризовано семантичні ознаки англійських дієслів зі значенням волевиявлення; проаналізовано семантику сучасних дієслів англійської мови на позначення волі мовця в аспекті волітивності та волюнтативності; виділено певні дієслова із семою волі у конструкціях з інфінітивом та окреслено шкалу градуального варіювання волітивності.

Ключові слова: поняття та визначення волевиявлення, категорії «воля» та «волевиявлення», феномен волі, конститутивні ознаки волевиявлення, модальне значення волевиявлення, семантика дієслів на позначення волі, сема «воля».

Тугай А.Н.

Английские глаголы волевого воздействия: опыт предыдущего анализа

В представленной статье рассмотрено понятие волеизъявления как лингвистической категории в современной англистике; определены категории «воля» и «волеизъявление»; указан феномен воли и связанных с ней категорий; выявлены этапы развертывания волеизъявления; выделены конститутивные признаки волеизъявления; обосновано определение волеизъявления в статусе самостоятельного модального значения; охарактеризованы семантические признаки английских глаголов со значением волеизъявления; проанализирована семантика современных глаголов английского языка для обозначения воли говорящего в аспекте волитивности и волюнтативности; выделены определенные глаголы с семой воли в конструкциях с инфинитивом и обозначена шкала градуального варьирования волитивности.

Ключевые слова: понятие и определение волеизъявления, категории «воля» и «волеизъявление», феномен воли; конститутивные признаки волеизъявления, модальное значение волеизъявления, семантика глаголов для обозначения воли, сема «воля».

Tuhai O.M.

English verbs of volitional action: experience of preliminary analysis

The given article deals with the notion of volition as a linguistic category in contemporary English on the basis of preliminary analysis experience. We define the categories of "will" and "volition" in linguistic area in regard to psychological and philosophical studies. The paper discusses the phenomenon of "will" and the associated categories such as "desire", "conscience", "freedom", "obligation", "choice", "decision". The article identifies the stages of the will deployment: motive, orientation/direction, making a choice, application of efforts, action implementation. We define volition as independent modal meaning which correlates with the semantic space encompassing modal meanings of possibility, necessity, and desirability. We distinguish constitutive features of volition such as 1) presence of will as inherency of a person's ability to manifest activity, 2) volition as implementation of an action directed to the definite object, 3) performativity as reality alteration owing to action implementation, 4) gradation as internal quality of volition, 5) availability of heterogeneous components of will that are defined as separate concepts. The paper characterizes semantic features of English verbs with the meaning of volition; analyzes semantics of modern English verbs thus differentiating their denoting the will of a speaker in the aspect of willingness and voluntariness. The article highlights a number of verbs containing the semantic feature of will in their semantics as they enter constructions with the infinitive (ache, agree, aim, aspire, attempt, authorize, bring, choose, condescend, dare, deign, demand, designate, desire, determine, endeavor, force, hesitate, intend, itch, long, mean, offer, pine, pressurize, reckon, stand, strive, tend, try, volunteer, want, wish). The paper provides a scale of gradual variation of willingness with strong negative volition, strong positive volition and "null volition" in the center.

Key words: notion and definition of volition, categories "will" and "volition", phenomenon of will, constitutive features of volition, modal significance of volition, semantics of the verbs of will, seme "will".

Відмітною ознакою мовознавства другої половини ХХ — початку ХХІ ст. є висвітлення мовних явищ у функціонально-семантичній площині. Натомість увага попереднього покоління дослідників була зосереджена на інвентаризації лексичних і морфологічних фактів без пояснення та навіть аналізу їхньої природи, взаємодії, участі у породженні одиниць вищих рівнів мовної структури, зокрема речень [7, 126].

Інтерес до реченнєвих одиниць, що утвердився у другій половині ХХ ст., і досі є актуальним, що засвідчено у численних розвідках як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Свого часу В. Фон Гумбольдт назвав дієслово душею речення. На його думку, між дієсловом та іншими словами, які утворюють просте речення, існує різка відмінність, яка не дає змоги ставити його на одну дошку з ними. Всі інші слова речення — це мертвий, підвладний поєднанню матеріал, — одне дієслово є не тільки живим, але й животворним потенціалом [3, 266].

У контексті останніх напрацювань лінгвістики у царині когнітології особливу увагу привертають дієслова волевиявлення, комплексне вивчення яких передбачає врахування лексико-семантичних та функціональних властивостей дієслова як окремої частиномовної одиниці, а також їхнього взаємозв'язку на різних рівнях мовної структури.

Актуальність теми нашої розвідки зумовлена зростаючим інтересом сучасних мовознавців до вивчення стрижневих конститuentів речення, насамперед дієслова, провідна роль якого у формотворенні речення не викликає заперечень у дослідників різних лінгвістичних парадигм.

Зауважимо, що предикати вольової дії розглядалися переважно у контексті різнорівневих засобів реалізації волевиявлення суб'єкта та спонукання до дії. Недослідженою залишається низка питань, пов'язаних з розкриттям поняття волевиявлення як лінгвістичної категорії, природи лексем та семантичних ознак англійських дієслів волевиявлення.

Синтаксична природа речень із дієсловами волевиявлення, їхня семантична структура, парадигматичні зв'язки з іншими категоріями були об'єктом граматичних студій багатьох вітчизняних та зарубіжних мовознавців, зокрема їх досліджували І.Р. Буніятова, Н.О. Савельєва, Г.Г. Дрінко, С.В. Мясоедова, Н.М. Мединська. Вагомий внесок в окреслення категорії волевиявлення та семантичних ознак предикатів вольової дії здійснили О.В. Бондарко, В.В. Гурін, А.А. Опара, Л.В. Колобкова, Н.Ю. Чайковська, К.О. Хузіна.

Метою статті є інтерпретація поняття волевиявлення та визначення природи англійських дієслів вольової семантики в сучасному лінгвальному просторі. **Об'єктом дослідження** є англійські дієслова з лексичною семантикою волевиявлення.

Предмет дослідження складають категорія волевиявлення та природа дієслів вольової семантики в сучасній англійській мові. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких конкретних **завдань**: 1) розкрити поняття волевиявлення як лінгвістичної категорії; 2) визначити природу лексем та семантичні ознаки дієслів зі значенням волевиявлення.

Теоретичною основою нашої розвідки слугують праці лінгвістів, які досліджують питання категорій «воля» та «волевиявлення», а також реалізатори модального значення волевиявлення, предикати пропозиційної настанови із семою «воля».

У дослідженні категоріального значення волевиявлення та засобів вираження прояву волі суб'єкта має сенс враховувати наявні підходи до визначення поняття волевиявлення. Наразі зупинимося на дефініції категорії «воля» та концепту волевиявлення.

Феномен волі та волевиявлення, ретельно представлений у філософських та психологічних студіях, має низку цікавих інтерпретацій. У перших *воля* розглядається як одна з головних здібностей людського духу, що належить до сфери надчуттєвості. У других її визначають як інструмент, за допомогою якого людина регулює свої дії. Акт волевиявлення мовцем містить такі компоненти, як: *мета, мотив, вибір, рішення, виконання дії* [4, 7].

Воля — це внутрішнє бажання особи встановити певні права та обов'язки з іншою особою та суспільством. Для вираження цього бажання людина користується мовою, якою вона спілкується. Волевиявлення — це зовнішня об'єктивна форма виявлення волі особи [2, 175]. Як зазначено в «Оксфордському словнику англійської мови», волевиявлення (*volition*) — це дія прояву бажання [15, 417].

Мовознавець В.В. Гурін розглядає поняття волевиявлення в площині категорії «воля». На його думку, концептуальні зв'язки категорії «воля» відображають основні сфери буття людини, а саме: особистісні характеристики, оточуючу дійсність та соціум, а також внутрішній світ індивіда, який містить в собі бажання, намір, спонукання, фізичний та моральний обов'язок. «Воля» належить до однієї з центральних категорій егоцентричної спрямованості, пов'язаної з іншими категоріями свого статусу — «бажанням», «совістю», «свободою», «обов'язком», «вибором», «рішенням», — та утворює з ними загальний семантичний простір [4, 6–7].

Воля співвідноситься зі сферою внутрішніх почуттів особистості, її бажань, які реалізуються за допомогою вольових зусиль, що детермінуються як її спроможність виконувати свої бажання. В комунікативній мовній структурі воля і бажання є частиною системи цільових наста-

нов, де воля виявляється в процесі її виявлення як висловлення бажання мовця каузувати дію за наявності її безпосереднього виконавця або слухача, який здатний довести до відома другого бажання першого і таким чином вплинути на його дії з метою зміни ситуації. Волевиявлення пов'язане з бажанням мовця вплинути на слухача (третьою особою) з метою отримати необхідну інформацію, певний результат та «знайти завершення в дії» [4, 7–8].

Поняття «воля» можна також використовувати на позначення волевиявлення особи або осіб, спрямованого на «іншого» — адресата або на себе — з метою каузативу певної дії, виконання якої є обов'язковим або дозволеним [12, 69].

Отже, волевиявлення передає вольовий намір мовця і не містить інформацію про об'єктивну дійсність. А відповідна синтаксична реченнева конструкція фіксує світ як бажаний, що повинен або може стати фактом дійсності.

Філософські інтерпретації визначення поняття «воля» вказують на активний початок в семантиці цього слова, який виявляється на загальному фоні потенційності (воля — це здатність *вибирати, надавати перевагу, домагатися, вимагати, здійснювати*). Волевиявлення слід розуміти як виявлення, «пояснення, що реалізується словом або справою», цієї здатності, чому необхідно передувати виникненню вольового процесу, який «завжди спрямований на цінність буття». В тому чи іншому висловленні, яке можна ідентифікувати як волевиявлення, виражається не тільки попередній або супроводжуваний волевиявленням акт вибору мети, але й спрямованість, інтенція суб'єкта волевиявлення на здійснення дії, якому в акті вибору приписується відома цінність як засобу досягнення певного стану справ [6, 9].

Слідом за Н.Ю. Чайковською волевиявлення ми розглядаємо як складне поняття високого рівня абстракції, яке онтологічно передбачає наявність п'яти етапів розгортання — мотиву, орієнтації, здійснення вибору, докладання зусиль, реалізації дії. Дослідниця виділяє такі конститутивні ознаки волевиявлення: 1) наявність волі як притаманності людині здатності проявляти активність; 2) волевиявлення як здійснення дії, що спрямована на певний об'єкт; 3) перформативність як зміна дійсності внаслідок здійснення дії; 4) градування як внутрішня якість волевиявлення; 5) наявність різномірних компонентів волевиявлення, які визначаються як окремі концепти [14, 2].

Суголосним є твердження Н.О. Савельєвої, яка використовує термін «воля» на позначення індивідуального або колективного веління особи, спрямованого на «іншого» або на себе [11, 11].

У сучасній лінгвістиці поняття волевиявлення визначають як самостійне модальне значення. Так, на думку Л.В. Колобкової волевиявлення

має статус самостійного модального значення, в семантиці якого домінує елемент потенційності. Останнє не лише зумовлює близькість модального значення волевиявлення з іншими, що належать до сфери потенційності, модальними значеннями, але і визначає перспективу міжкатегоріальної взаємодії [6, 5]. Модальне значення волевиявлення включають до сфери потенційності, яка охоплює низку модальних значень, таких як *можливість, необхідність, бажаність* тощо.

Ідентифікація інваріантного значення волевиявлення і диференціація його семантичних варіантів може здійснюватися з урахуванням різноманітного ставлення суб'єктів модальної ситуації до реалізації потенційного стану справ, що постає змістом цього волевиявлення. Зміст значення волевиявлення є не модальним, а диктальним, але як елемент модальної ситуації прояву волі він стає найважливішим чинником вибору певної форми репрезентації волі в реченні [6, 9–10].

Натомість К.О. Хузіна розглядає значення волевиявлення в широкому розумінні, виокремлюючи різні відтінки його модального значення, а саме: наміру, готовності та спроби здійснити дію, бажання, згоди, — які об'єднуються загальним моментом «вольового відношення суб'єкта до дійсності, яку усвідомлює суб'єкт — незалежно від того, які обставини до цього призвели, — як його власне вольове спонукання» [13, 301].

Таким чином, розгляд різних інтерпретацій щодо визначення волевиявлення як лінгвістичного поняття дає змогу зробити висновок про те, що це багатомірне та багатопланове поняття, яке нерозривно пов'язане з категорією «воля» та передає вольовий намір та бажання мовця. Поняття «волевиявлення» та «воля» взаємопов'язані. Вони відображають основні сфери буття людини. Воля актуалізується в процесі волевиявлення як висловлення бажання мовця вплинути на слухача з метою отримання необхідної інформації або результату та каузативу певної дії.

Волевиявлення онтологічно передбачає наявність п'яти етапів його розгортання — мотиву, орієнтації, здійснення вибору, докладання зусиль, реалізації дії. Воля людини, здійснення дії, перформативність, градування, різномірні компоненти прояву волі виступають основними конститутивними ознаками волевиявлення.

Волевиявлення має статус самостійного модального значення, в семантиці якого домінує елемент потенційності, яка охоплює низку модальних значень, таких як *бажаність, можливість* тощо. Волевиявлення представлене лише в комунікативному акті прояву вольової дії мовця і реалізується у висловленнях вольової дії адресата через його власне вольове спонукання щодо дійсності або ситуації.

Семантика дієслів на позначення волевиявлення визначається єдиною семантичною ознакою класу дієслів із семою прояву волі суб'єкта. Ця семантична ознака характеризується семантичною функцією модальних значень волевиявлення, таких як *бажаність*, *необхідність*, *можливість*, які виявляють себе в спонукальних висловленнях відповідно як потреба, відповідність бажанням, інтересам мовця, як вимушеність спонукуваної дії, потреба в ній, її обов'язковість та як умова чи засіб, необхідні для здійснення чогось [8, 8].

Функціонально-семантична єдність предикатів волевиявлення базується на інших двох ознаках модальних значень — ірреальності та волюнтативності. Ірреальність характеризує певний стан речей як такий, що існує не в дійсності, а тільки в мисленні. Волюнтативність розглядають як вказівку на волю людини, спрямовану на виконання дії. Ірреальності спонукального висловлення відповідає формування в його змісті окремих суб'єктивно-модальних значень, передусім значення можливості/неможливості, бажаності/небажаності, необхідності або відсутності такої необхідності. Один із двох альтернативних варіантів кожного з цих значень реалізується у висловленні та закріпленій у відповідних групах лексем певної мови [там само].

«Семантична структура спонукального висловлення значно складніша. Висловлюючи спонукування, мовець виражає свою волю щодо виконання дії слухачем, а інтереси мовця й слухача далеко не завжди збігаються. Тому для реалізації своїх планів мовець повинен довести доцільність, необхідність або бажаність виконання дії» [8, 9].

Аналіз лексем англійських дієслів вольової дії, комбінування й актуалізація яких у висловленні сприяє творенню того чи іншого відтінку спонукування або різновиду волевиявлення, є необхідною умовою для визначення семантики англійський дієслів на позначення волевиявлення та формального вираження прояву власної волі суб'єкта в англійській мові.

Для розуміння семантики англійських дієслів на позначення волі мовця розглянемо концепт «волевиявлення» в аспекті волітвності або волюнтативності.

Як зазначає А.А. Опара, більшість лінгвістів розглядають поняття волітвності як одне з найпростіших модальних значень (В.В. Гуревич, 1976; Ю.К. Лекомцев, 1980; В.І. Карасик, 1983; L. Hermeren, 1978) [9, 10].

Прийнятним для складу нашого матеріалу є підхід К.О. Хузіної, яка працює у межах функціонально-семантичної школи О.В. Бондарко. На її думку, модальне значення волюнтативності полягає у вираженні вольової спрямо-

ваності суб'єкта до вчинення дії. Це значення представлене в основному інфінітивними конструкціями з дієсловами, що виражають *бажання*, *намір*, *схильність*, *прагнення*, *задум*, і реалізується, наприклад, такими дієсловами, як: *хотіти* (*wish*), *сподіватися* (*hope*), *прагнути* (*aspire*), *намагатися* (*endeavour*) тощо [1, 145; 13, 302].

З іншого боку, С.О. Педченко розглядає модальне значення «волевиявлення» в аспекті *волітвності суб'єктивної модальності*. Він виокремлює три складники спектра суб'єктивних субкатегорійних модальних значень, серед яких представлений і волітвний спектр, який експлікує інтенції мовця щодо необхідності чи бажаності пропозиційного змісту речення/висловлення. «Виразна прагматична орієнтація характерна й для *волітвності суб'єктивної модальності*, спрямованої на зміни екстралінгвальної реальності й відображення позиції суб'єкта мовлення щодо необхідності чи бажаності встановлення певного об'єктивного зв'язку між складниками пропозиції. Основними планами її змісту є *волюнтативність* (директивність) та оптативність. Волевиявлення суб'єкта під дією певної комунікативної ситуації набуває модальних відтінків наказу, команди, заклику, застереження, поради, побажання. Діапазон експліцитних проявів волюнтативності коливається від наполегливої категоричності до ввічливого прохання» [10, 306–307].

Семема «волевиявлення» виділяється в значенні багатьох дієслів. Згідно зі спостереженнями мовознавця А.А. Опари, в англійській мові існують сто вісімнадцять дієслів, що приєднують інфінітив, з яких тільки тридцять три дієслова містять сему волевиявлення: *ache*, *agree*, *aim*, *aspire*, *attempt*, *authorize*, *bring*, *choose*, *condescend*, *dare*, *deign*, *demand*, *designate*, *desire*, *determine*, *endeavor*, *force*, *hesitate*, *intend*, *itch*, *long*, *mean*, *offer*, *pine*, *pressurize*, *reckon*, *stand*, *strive*, *tend*, *try*, *volunteer*, *want*, *wish* [9, 10].

Значення волітвності також допускає градуальне варіювання. Існують негативне сильне і позитивне сильне волевиявлення, які є межами даного варіювання з «нульовим волевиявленням» в центрі. Спостерігається зміщення значення в бік позитивного сильного волевиявлення, оскільки кількість лексико-семантичних варіантів слів, що виражають це значення, перевищує кількість одиниць, що виражають негативне значення волевиявлення (9 і 4 лексико-семантичних варіантів ЛСВ відповідно). Основними одиницями на позитивній частині шкали дієслівних значень з модальним компонентом волевиявлення є такі ЛСВ: *ache*, *choose*, *desire*, *itch*, *long*, *offer*, *try*, *want*, *wish*. Основними одиницями, які передають негативне значення волітвності, є ЛСВ *bring*, *force*, *hesitate*, *pine* [9, 10–11].

Відмінність між меншою і більшою волітв-ністю ґрунтується на ймовірнісній мірі реалізації бажаного. Якщо об'єктивні умови ставлять під сумнів здійснення бажаного, то мовець обирає такі модалізовані дієслова: *agree, aspire, aim, attempt, authorize, condescend, dare, deign, demand, designate, determine, endeavor, intend, mean, pressurize, reckon, stand, strive, tend, volunteer* [5, 98].

Складність семантики волевиявлення полягає не тільки в наявності градуальної опозиції за ознакою ступеня волітвності, але і в мотивованості бажання, наприклад: *ache — if you ache for something or ache to do something, you want it very much; condescend — if you condescend to do something, you agree to do it, but in a way which shows that you think you are doing people a favour*. З одного боку, бажання мотивується як незалежне від обставин, як примха, з іншого — людина погоджується щось зробити, але деякі обставини заважають їй, і вона поводить себе зверхньо [там само].

Отже, зміст волевиявлення постійно реалізується в модалізованих дієсловах у конструкціях з інфінітивом. Це значення пов'язане з оцінкою та футуральністю. Центральне волітвне значення в модалізованих дієсловах градуально варіюється [там само].

Таким чином, аналіз різних інтерпретацій поняття волевиявлення у лінгвістичній площині дає змогу дійти висновку про те, що воно багатомірне та багатопланове, нерозривно пов'язане з категорією «воля» та передає вольовий намір та бажання мовця. Волевиявлення є складним

поняттям високого рівня абстракції та онтологічно передбачає наявність п'яти етапів розгортання — мотиву, орієнтації, здійснення вибору, докладання зусиль, реалізації дії. Волевиявлення має статус самостійного модального значення, яке представлене лише в комунікативному акті прояву вольової дії мовця і реалізується у висловленнях вольової дії адресата через його власне вольове спонукання щодо дійсності або ситуації.

Принагідно зазначимо, що у семантичній структурі дієслів волевиявлення головною є сема волі, яка реалізує функцію *бажальності, необхідності, можливості*, що виявляють себе в спонукальних висловленнях прояву волі суб'єкта. Волевиявлення суб'єкта під дією певної комунікативної ситуації набуває модальних значень *наказу, команди, заклику, застереження, поради, побажання*.

У реченневих утвореннях значення волевиявлення реалізується дієсловами, що виражають бажання, намір, схильність, прагнення, задум тощо на зразок: *wish (wish), сподіватися (hope), прагнути (aspire), намагатися (endeavour)*. Семему «волевиявлення» виділяють в англійських дієсловах з інфінітивними конструкціями. Їх налічують тридцять три зі ста вісімнадцяти дієслів, які приєднують інфінітив. Значення волітвності припускає градуальне варіювання, а саме: негативно сильне, нульове та позитивно сильне. Зміст волевиявлення реалізується в модалізованих дієсловах у конструкціях з інфінітивом і пов'язаний з оцінкою та футуральністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность / А.В. Бондарко, Е.И. Беляева, Л.А. Бирюлин и др.; редкол.: А.В. Бондарко (отв. ред.) и др.; АН СССР, Ин-т языкознания. — Л. : Наука: Ленингр. отд-ние, 1990. — 263 с.
2. Борисова В.І. Основи римського приватного права / В.І. Борисова, Л.М. Баранова. — Х. : Право, 2008. — 224 с.
3. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / В. Гумбольдт. — М. : Прогресс, 1984. — С. 356–363.
4. Гури́н В.В. Категория «Воля» в современном английском языке : автореф. дис. ... кандидата филологических наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / В.В. Гури́н. — Иркутск, 2009. — 22 с.
5. Кириллова И.К. Диалог культур: концепция развития лингвистики и лингводидактики : моногр. / И.К. Кириллова, Е.В. Бессонова [и др.] ; под. общ. ред. И.К. Кирилловой, Е.В. Бессоновой ; М-во образования и науки РФ, Моск. гос. строит. ун-т. — М. : НИУ МГСУ, 2015. — 216 с.
6. Колобкова Л.В. Средства выражения модального значения волеизъявления в русском языке XVII — начала XVIII веков : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Л.В. Колобкова. — Тверь, 1995. — 24 с.
7. Мединська Н.М. Проблема категорійного статусу дієслів / Н.М. Мединська // *Studia Linguistica*. — 2011. — Вип. 5. — С. 126–135.
8. Мясоєдова С.В. Проблема визначення відтінків спонукального значення у сучасних лінгвістичних дослідженнях / С.В. Мясоєдова // *Naukowa myśl informacyjnej powieki* — 2013 : materiały IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji. — Przemysl : Nauka i Studia. — Vol. 16: Filologiczne nauki. — S. 3–10.

9. Опара А.А. Типологические характеристики финитно-инфинитивных конструкций в разноструктурных языках : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / А.А. Опара. — Волгоград, 2003. — 19 с.
10. Педченко С.О. Класифікаційні параметри субкатегорійних суб'єктивно-модальних значень / С.О. Педченко // Молодий вчений. — 2016. — Вип. 8 (35). — С. 305–308.
11. Савельева Н.О. Засоби вираження деонтичної модальності в ранньомодерній англійській мові (на матеріалі творів У. Шекспіра) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н.О. Савельева. — К., 2010. — 22 с.
12. Савельева Н.О. Засоби вираження деонтичної модальності в ранньомодерній англійській мові (на матеріалі творів У. Шекспіра) : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / Н.О. Савельева. — К., 2010. — 238 с.
13. Хузина Е.А. Модальность волеизъявления с оттенком желательности инфинитивных конструкций (на материале русских пословиц и поговорок) / Е.А. Хузина // Вестник Челябинск. гос. пед. ун-та. Серия: Филология и искусствоведение. — 2011. — Вып. 3. — С. 299–307.
14. Чайковская Н.Ю. Концептосфера «волеизъявление» в английской и русской лингвокультурах : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Н.Ю. Чайковская. — Волгоград, 2008. — 25 с.
15. Oxford Dictionary of English Grammar by Sylvia Chalker, Edmund Weiner. The new authoritative guide. — London : BCA, 1994. — 448 p.

REFERENCES

1. Bondarko, A.V. (1988). Teoriia funktsionalnoi grammatiki. Vvedeniie. Aspektualnost. Vremennaia lokalizovannost. Taksis [Theory of Functional Grammar. Introduction. Aspectuality. Temporal localization. Taxis]. Lviv: Nauka, 348 p.
2. Borisova, V.I., & Baranova, L.M. (2008). Osnovy rimskogo privatnogo prava [Fundamentals of Roman Private Law]. Kh.: Pravo, 224 p.
3. Gumboldt, V. (1984). Izbrannyye trudy po yazykoznaniiu [Selected Works on Linguistics]. M.: Progress, 356–363.
4. Gurin, V.V. (2009). Kategoriiia “Volia” v sovremennom angliiskom yazyke [The Category of “Will” in Modern English]. Irkutsk, 22 p.
5. Kirillova, I.K., & Bessonova, Ye.V. (2015). Dialog kultur: kontseptsiiia razvitiia lingvistiki i lingvodidaktiki [Dialogue of Cultures: the Concept of Linguistics and Linguodidactics Development : monogr.]. M.: NIU MGSU, 216 p.
6. Kolobkova, L.V. (1995). Sredstva vyrazheniia modalnogo znacheniia voleizyavleniia v russkom yazyke XVII — nachala XVIII vekov [Means of Expressing Modal Significance of the Will in Russian Language of the 17 — early 18 centuries]. Extended abstract of candidate's thesis. Tver, 24 p.
7. Medynska, N.M. (2011). Problema kategoriinoho statusu diiesliv [The Problem of Categorical Status of Verbs]. Studia Linguistica, 5, 126–135.
8. Miasoiedova, S.V. (2013). Problema vyznachenniia vidtinkiv sponukalnoho znachenniia u suchasnykh lnhvistychnykh doslidzhenniakh [The Problem of Incentive Shades Meaning Determination in Modern Linguistic Studies]. Naukova mysl informatsiynoi povieki. Materialy IX Miedzynarodowej naukowopraktycznej konferencji, vol. 16, 3–10.
9. Опара, А.А. (2003). Tipologicheskie kharakteristiki finitno-infinitivnykh konstruktsii v raznostrukturnykh yazykakh [Typological Characteristics of Finite-Infinitive Constructions in Languages with Different Structures]. Extended abstract of candidate's thesis. Volgograd, 19 p.
10. Pedchenko, S.O. (2016). Klasifikatsiini parametri subkatehoriinykh subiektyvno-modalnykh znachen [Classification Parameters of Subcategorical Subjective Modal Meanings, Naukovyi zhurnal “Molodyi vchenyi”, 8 (35), 305–308.
11. Savelieva, N.O. (2010). Zasoby vyrazhenniia deontichnoi modalnosti v rannionovoanhliskii movi (na materialii tvoriv U. Shekspira) [Means of Expressing Deontic Modality in Early Modern English (based on W. Shakespeare's works)]. Extended abstract of candidate's thesis. K., 22 p.
12. Savelieva, N.O. (2010). Zasoby vyrazhenniia deontichnoi modalnosti v rannionovoanhliskii movi (na materialii tvoriv U. Shekspira) [Means of Expressing Deontic Modality in Early Modern English (based on W. Shakespeare's works)]. Candidate's thesis. K., 238 p.
13. Khuzina, Ye.A. (2011). Modalnost voleizyavleniia s ottenkom zhelatelnosti infinitivnykh konstruktssii (na materiale russkikh poslovits i pogovorok) [Modality of Volition with a Shade of Desirability of Infinitive Constructions (based on Russian proverbs and sayings)]. Vestnik Cheliabinsk. gos. ped. un-ta. Seriiia : Filologiiia i iskusstvovedeniie, 3, 299–307.

14. Chaikovskaia, N.Yu. (2008). Kontseptosfera "voleiziavleniie" v anglijskoi i russkoi lingvokulturakh [The Concept Sphere of "Volition" in English and Russian Linguistic Cultures]. Extended abstract of candidate's thesis. Volgograd, 25 p.
15. Oxford Dictionary of English Grammar by Sylvia Chalker, Edmund Weiner. The new authoritative guide. London: BCA, 1994, 448 p.